Madona z Březence

■ 1340–1350

Topolové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Linharta
v Březenci u Jirkova

Zapůjčilo Biskupství litoměřické

Madonna aus Pirken

Pappelholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der St. Leonhardkirche
in Pirken bei Görkau

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Nejstarší dochovaná gotická dřevořezba na území severozápadních Čech byla od šedesátých let 20. století považována za neznámou. Teprve koncem 20. století byla nalezena na faře v moravských Bučovicích, kam si ji s sebou odvezl roku 1964 jirkovský farář. V roce 2008 byla socha vrácena litoměřické diecézi. Formální aparát Madony z Březence vychází ze starších vzorů francouzského katedrálního sochařství 13. století, které se na naše území dostaly prostřednictvím německé tvorby, zejména z oblasti Durynska.

Das älteste erhaltene gotische Schnitzwerk aus Nordwestböhmen galt seit den sechziger Jahren des 20. Jahrhunderts als verschollen. Erst Ende des Jahrhunderts wurde es im Pfarrhaus des mährischen Städtchens Bučovice gefunden, wohin es der Pfarrer aus Görkau 1964 mitgenommen hatte. Im Jahr 2008 wurde die Statue dem Bistum Leitmeritz zurückgegeben. Der Formenapparat der Madonna von Pirken geht von älteren Vorlagen der französischen Kathedralenbildhauerei des 13. Jahrhunderts aus, die mittelbar über die deutsche Kunst, insbesondere über Thüringen hierher gelangt war.

Madona z Údlic

■ 1400–1410

Lipové dřevo, plná socha
pochází z kostela Povýšení sv. Kříže v Údlicích

Zapůjčilo Biskupství litoměřické

Madonna aus Eidlitz

Lindenholz, Vollplastik
aus der Kirche Erhöhung des hl. Kreuzes in Eidlitz

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Drobná socha je typickou ukázkou krásného slohu, který se v sochařství a malířství střední Evropy rozvíjel od osmdesátých let 14. století a přetrval s různými odchylkami po několik dalších desetiletí. Údlická madona se věrně drží svého vzoru, vrcholně krásnoslohové Madony z kostela sv. Bartoloměje v Plzni, a představuje jeden z nejkvalitnějších příkladů devočních kopií zmíněné sochy. Umístění v kostele v Údlicích je doloženo archivními prameny již v 17. století.

Die zierliche Statue ist ein typisches Beispiel für den Schönen Stil, der sich in der Bildhauer- und Malkunst Mitteleuropas seit den achtziger Jahren des 14. Jahrhunderts entfaltet und in verschiedenen Variationen einige weitere Jahrzehnte überdauert hat. Die Eidlitzer Madonna hält sich vorlagengetreu an die meisterliche Schöne Madonna aus der St. Bartholomäuskirche in Pilsen und stellt eine der wertvollsten Devotionalkopien des genannten Bildwerks dar. Die Aufstellung der Madonna in der Kirche von Eidlitz ist archivarisch schon aus dem 17. Jahrhundert belegt.

Světice z Úhošťan

Heilige aus Atschau

■ 1420–1440

Lipové dřevo, zadní strana plochá
pochází z kostela sv. Havla v Úhošťanech

Lindenholz, Rückseite flach
aus der St. Galluskirche in Atschau

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. KP 78

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. KP 78

Podle tradice došlo k poškození sochy při plenění kostela v Úhošťanech husitskými vojsky v roce 1421. To však příliš neodpovídá době vzniku řezby, jejíž rustikální charakter nedovoluje přesnější časové zařazení. Světice byla upravena až v baroku, pravděpodobně v souvislosti s rekonstrukcí kostela v letech 1772–1775. Z této doby také pocházejí nepůvodní doplňky – vlasy a sepjaté ruce, změny jsou patrné i ve tváři světice. Přerезáním sochy došlo rovněž k znejasnění její ikonografie.

Laut Überlieferung soll es bei der Plünderung der Kirche durch hussitische Heerhaufen im Jahr 1421 zur Beschädigung der Statue gekommen sein. Das widerspricht allerdings der Entstehungszeit des Bildwerks, dessen rustikales Gepräge leider keine genauere Datierung zulässt. Die Heilige wurde erst in der Barockzeit umgeändert, wahrscheinlich in Zusammenhang mit der Kirchenrekonstruktion der Jahre 1772–1775. Jener Zeit entstammen auch die nicht originalen Ergänzungen – Haare und gefaltete Hände, auch lassen sich Änderungen im Antlitz ausmachen. Durch Nachschneiden der Statue kam es auch zur Verschleierung ihrer Ikonographie.

Madona se svítkem

■ 1430–1440

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 94

Madonna mit Schriftrolle

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 94

Svítek na Ježíškově klíně interpretuje dítě jako logos – symbol Boží moudrosti a křesťanské víry. Zkratka O.A.M.D.G. (Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam, tj. Vše k větší slávě Boží) na svítku byla doplněna později. Toto jezuitské heslo bylo používáno až od první poloviny 16. století a prozrazuje možnou pozdější souvislost řezby s jezuitským řádem. Motiv svítku je ve střední Evropě vzácný a socha je v českém prostředí ojedinělá i po stylové stránce. Je možné, že pochází ze Saska, Durynska či severněji položených německých oblastí, kde lze nalézt mnohem více analogií.

Die Schriftrolle auf den Oberschenkeln des Jesusknaben interpretiert das Kind als Logos – Symbol für göttliche Weisheit und christlichen Glauben. Die Abkürzung O.A.M.D.G. (Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam, d.h. Alles zur größeren Ehre Gottes) ist erst nachträglich auf die Schriftrolle hinzugefügt worden. Dieses jesuitische Motto wurde erst ab der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts benutzt und verrät einen etwaigen späteren Zusammenhang des Schnitzwerks mit dem Jesuitenorden. Das Schriftrollenmotiv ist in Mitteleuropa selten und die Statue ist auch stilistisch im böhmischen Milieu einzigartig. Möglicherweise stammt sie aus Sachsen, Thüringen oder noch weiter nördlich gelegenen deutschen Gebieten, wo viel mehr Analogien anzutreffen sind.

Pieta z Března

■ 1430–1440

Smrkové dřevo, zadní strana vyhloubená
nalezena v hřbitovní kapli
Panny Marie Bolestné v Březně

Zapůjčilo Biskupství litoměřické

Pieta aus Priesen

Fichtenholz, Rückseite ausgehöhlt
gefunden in der Friedhofskapelle
der Schmerzensreichen Maria in Priesen

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Pieta pravděpodobně pochází ze středověkého farního kostela sv. Petra a Pavla v Březně u Chomutova, který byl v polovině 18. století nahrazen monumentálním chrámem. Řezba vznikla v pozdní fázi krásného slohu a byla ovlivněna mj. tvorbou Mistra Týnské Kalvárie.

Die Pieta stammt wahrscheinlich aus der mittelalterlichen Pfarrkirche der Hll. Petrus und Paulus in Priesen bei Komotau, die im 18. Jahrhundert durch ein monumentales Gotteshaus abgelöst wurde. Das Schnitzwerk ist in der Spätphase des Schönen Stils entstanden und wurde unter anderem auch vom Schaffen des Meisters der Kalvariengruppe vom Teynkirche geprägt.

Madona

Madonna

■ 1450–1460

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
původní provenience neznámá

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 80

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 80

Nevelká socha je příkladem rustikálně laděné regionální produkce kolem poloviny 15. století. Ačkoliv stylově vychází ještě z pozdního krásného slohu, v typologii jejího obličejce a kompozici roucha se již projevuje pozvolné přijímání jihoněmeckých pozdně gotických impulsů. Madona spolu s několika drobnými řezbami byla v roce 1991 z chomutovského muzea odcizena. O pět let později se objevila v jižním Bavorsku, kam ji zakoupila místní charita.

Die relativ kleine Statue ist ein Beispiels für die rustikal gestimmte Regionalproduktion um die Mitte des 15. Jahrhunderts.

Obgleich die Statue stilistisch noch auf dem späten Schönen Stil fußt, verraten ihre Antlitztypologie und Gewandkomposition bereits eine allmählich Übernahme spätgotischer Impulse aus Süddeutschland. Die Madonna wurde zusammen mit einigen kleineren Schnitzwerken 1991 aus dem Museum Komotau entwendet. Fünf Jahre später wurde sie in Südbayern entdeckt. Die dortige Caritas hatte sie käuflich erworben.

Bolestná Panna Marie ze Svaté brány v Kadani

Trauernde Maria aus dem Heiligen Tor in Kaaden

■ **1450–1460**

Lipové dřevo, plná socha
původní provenience neznámá

Lindenholz, Vollplastik
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. KP 84

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. KP 84

Socha byla nalezena ve výklenku v průjezdu Svaté brány v Kadani. Původně byla součástí sousoší Kalvárie (Ukřižovaný Kristus s Pannou Marií a sv. Janem) v některém kadaňském kostele. Stylově čerpá z tvorby jihoněmeckého sochaře Hanse Multschera činného v Ulmu od třicátých do šedesátých let 15. století.

Velmi blízkou paralelu k soše představuje Madona z jezuitského kostela sv. Ignáce v Chomutově, dnes uložená na chomutovském děkanství. Obě práce zřejmě vznikly ve stejném časovém období ve společné dílně.

Die Statue wurde in einer Nische im Torweg des Heiligen Tors von Kaaden entdeckt. Ursprünglich war sie Teil einer Kalvariengruppe (Christus am Kreuz mit der Jungfrau Maria und dem Hl. Johannes) in einer der Kaadner Kirchen. Stilistisch stützt sich das Schnitzwerk auf das Schaffen des süddeutschen Bildschnitzers Hans Multscher, der von den dreißiger bis in die sechziger Jahre des 15. Jahrhundert zu Ulm tätig war. Eine sehr enge Parallele zu ihr stellt die Madonna aus der Komotauer Jesuitenkirche des Hl. Ignatius dar, die heute in der Komotauer Dechanei aufbewahrt wird. Beide Arbeiten sind offenbar im gleichen Zeitraum in derselben Werkstatt entstanden.

Madona z Března

■ 1450–1470

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z hřbitovní kaple
Bolestné Panny Marie
v Březně u Chomutova

Zapůjčilo Biskupství litoměřické

Madonna aus Priesen

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der Friedhofskapelle
der Schmerzensreichen Maria
in Priesen bei Komotau

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Silná úcta k soše se zakládala na legendě, podle níž byla v 17. století nalezena v jámě, kam ji v roce 1421 měli vhodit husité při dobývání obce. Již od roku 1669 jsou doložena každoroční procesí k březenské hřbitovní kapli, kde se socha nacházela. V roce 1763 byla přenesena na hlavní oltář zrekonstruovaného chrámu sv. Petra a Pavla v Březně. Ikonografie sochy akcentuje motiv vykoupení lidstva z hříchů – zdvojené jablko představuje Marii jako druhou Evu a Ježíška jako nového Adama.

Die innige Verehrung für diese Statue fußt auf einer Legende, laut der sie im 17. Jahrhundert in einer Grube gefunden worden ist, in die Hussiten sie bei der Plünderung des Orts im Jahr 1421 geworfen hatten. Schon seit 1669 sind alljährliche Prozessionen zur Priesener Kapelle belegt, in der sie aufgestellt war. Im Jahr 1763 wurde sie auf den Hochaltar der wieder aufgebauten Kirche der Hll. Petrus und Paulus überführt. Die Ikonographie der Statue akzentuiert das Motiv der Erlösung der Menschheit von den Sünden – der verdoppelte Apfel stellt Maria als die zweite Eva und Jesus als den neuen Adam dar.

Madona z Horní Vsi

■ 1470–1480

Topolové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Barbory v Horní Vsi

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 1

Madonna aus Oberdorf

Pappelholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der St. Barbarakirche in Oberdorf

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 1

Hornický kostel sv. Barbory v Horní Vsi se začal stavět ve druhé polovině 15. století, ale zůstal nedokončený. Nový majitel chomutovského panství Jiří Popel z Lobkovic zahájil v roce 1593 přípravu dostavby kostela a vybudování velkého kláštera. O rok později byl zatčen kvůli domnělé zradě krále a projekt byl zastaven. Stylové východisko sochy spočívá v jihněmeckém pozdně gotickém sochařství, zejména v multscherovsky orientované tvorbě.

Mit dem Bau der Bergmannskirche zu St. Barbara in Oberdorf wurde in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts begonnen, doch ist sie unvollendet geblieben. Der neue Herr des Komotauer Dominiums Georg Popel von Lobkowitz hat 1593 die Vollendung der Kirche und den Bau eines großen Klosters in die Wege geleitet. Ein Jahr darauf wurde er wegen vermeintlichen Verrats am König festgenommen und das Projekt ist zum Erliegen gekommen. In ihrem Stil fußen die Statuen auf der spätgotischen Bildhauerkunst aus Süddeutschland, insbesondere auf dem von Multscher geprägten Schaffen.

Assumpta z františkánského klášteřa v Kadani

Mondsichelmadonna aus dem Franziskaner- kloster in Kaaden

■ **před / vor 1493**

Lipové dřevo, plná socha
pochází z kostela Panny Marie
a Čtrnácti sv. pomocníků
při bývalém klášteře
františkánů-observantů v Kadani

Lindenholz, Vollplastik
aus der Kirche der Jungfrau Maria
und der Hl. Vierzehn Nothelfer
beim ehemaligen Kloster
der Franziskaner-Observanten in Kaaden

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 95

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 95

Oltář, z něhož Assumpta pochází, byl svěcen roku 1493. Jeho součástí byly i drobné sochy Čtrnácti sv. pomocníků, které se dochovaly jen v barokních kopiích. Ty však byly v roce 1991 odcizeny a jsou dosud nezvěstné. Autor madony byl ovlivněn norimberským sochařstvím sedmdesátých až devadesátých let 15. století. Tyto impulsy pronikaly na území severozápadních Čech mj. přes západní Čechy, zejména Chebsko. Blízký vztah pojí kadaňskou řezbu s růžencovou Assumptou z Chebu, dnes v Národní galerii v Praze.

Der Altar, von dem diese Mondsichelmadonna stammt, ist 1493 geweiht worden. Zu ihm gehörten auch Schnitzwerke der Vierzehn Heiligen Nothelfer, die aber nur als Barockkopien erhalten geblieben waren. Diese wurden aber 1991 gestohlen und sind bis heute verschollen. Der Autor der Madonna stand unter dem Einfluss der Nürnberger Bildhauerkunst aus den siebziger bis neunziger Jahren des 15. Jahrhunderts. Diese Impulse sind unter anderem über Westböhmen, insbesondere das Egerland nach Nordwestböhmen vorgedrungen. Zwischen dem Kaadner Bildwerk und der heute in der Nationalgalerie in Prag befindlichen Rosenkranz-Mondsichelmadonna aus Eger herrschen enge Beziehungen.

Sv. diákon (Vavřinec?)

■ kolem 1500

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
původní proveniencie neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 6

Heiliger Diakon (Laurentius?)

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 6

**Chybějící atribut znejasňuje ikonografické určení sochy. V jáhen-
ském oděvu s knihou byl nejčastěji zobrazován svatý Vavřinec,
který navíc drží rošt. Traktování roucha drobnými lomenými sklady
i štíhlé proporce řezby jsou blízké vystavené řezbě sv. Anny z Horní
Vsi. Stylové východisko sochy spočívá v norimberském sochařství
druhé poloviny 15. století.**

**Das fehlende Attribut erschwert die ikonographische Bestimmung
der Statue. Im Diakonengewand mit Buch wurde zumeist der
Hl. Laurentius abgebildet, der aber einen Bratrost zu halten
pflegt. Die Gestaltung des Gewands in feinen geknickten
Falten und die schlanken Proportionen des Bildwerks stehen
der ausgestellten Hl. Anna aus Oberdorf nahe. Die stilistische
Grundlage der Statue ist in der Nürnberger Bildhauerkunst
aus der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts zu suchen.**

Madona z Nového Sedla nad Bílinou

■ 1500–1510

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Petra a Pavla
v Novém Sedle nad Bílinou

Zapůjčeno Biskupstvím litoměřickým

Socha kompozičně vychází z norimberského sochařství konce 15. století. Madona je jednou z mála památek zachráněných v roce 1975 ze zbouraného pozdně románského kostela sv. Petra a Pavla v Novém Sedle nad Bílinou. Dochovaný románský portál je dnes rovněž deponován v Oblastním muzeu v Chomutově.

Die Statue geht kompositorisch von der Nürnberger Bildhauerkunst vom Ende des 15. Jahrhunderts aus. Die Madonna ist eins der wenigen Denkmäler, die 1975 beim Abriss der spätromanischen Kirche der Hll. Petrus und Paulus in Neudorf gerettet werden konnten. Das erhaltene romanische Portal ist heute ebenfalls im Regionalmuseum in Komotau deponiert.

Madonna aus Neudorf an der Biela

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der Kirche der Hll. Petrus und Paulus
in Neudorf an der Biela

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Madona z Přísečnice

■ **kolem 1500**

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Mikuláše v Přísečnici

Zapůjčeno Biskupstvím litoměřickým

Madonna aus Preßnitz

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der St. Nikolaikirche in Preßnitz

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Socha byla nalezena v protestantském chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Přísečnici postaveném v letech 1583 až 1593, který byl zbořen před rokem 1974. Původně však pochází z gotického kostela sv. Mikuláše, jenž musel spolu s obcí v sedmdesátých letech 20. století ustoupit stavbě vodní nádrže. Přísečnice byla ve středověku významným královským havířským městem s řadou privilegií. Od 15. století patřila hasištejnským Lobkovicům, kteří si zde vystavěli tvrz a zřídili rodové pohřebiště.

Die Statue wurde in der protestantischen Mariä Himmelfahrtskirche von Preßnitz gefunden, die zwischen 1583 und 1593 erbaut und vor 1974 abgerissen wurde. Ursprünglich stammt sie jedoch aus der St. Nikolaikirche, die zusammen mit der Ortschaft in den siebziger Jahren des 20. Jahrhunderts dem Bau eines Stausees weichen musste. Preßnitz war im Mittelalter eine bedeutende königliche Bergstadt mit zahlreichen Privilegien. Seit dem 15. Jahrhundert befand es sich im Besitz der Lobkowitz von Hassenstein, die sich hier einen befestigten Wohnsitz gebaut und ihre Familiengruft angelegt haben.

Bolestná Panna Marie z Tušimic

■ 1510–1520

Lipové dřevo, plná socha
pochází z kostela sv. Michala v Tušimicích

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 5

Trauernde Maria aus Tuschmitz

Lindenholz, Vollplastik
aus der St. Michaeliskirche in Tuschmitz

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 5

Řezba je jednou z mála zachovaných památek z kostela sv. Michala v Tušimicích u Kadaně, který v roce 1972 ustoupil spolu s obcí těžbě hnědého uhlí. Socha šířeji souvisí se skupinou prací dřívě považovaných za díla Ulricha Creutze. Jejím autorem byl kadaňský řezbář, který znal soudobou tvorbu Veita Stosse a zároveň byl ovlivněn rovněž saskou sochařskou tradicí osmdesátých a devadesátých let 15. století.

Das Schnitzwerk ist eins der wenigen erhaltenen Kunstwerke aus der St. Michaeliskirche in Tuschmitz bei Kaaden, die 1972 mitsamt der Ortschaft einem Braunkohletagebau Platz machen musste. Die Statue steht in einem weiteren Zusammenhang mit mehreren Arbeiten, die früher als Werke von Ulrich Creutz galten. Ihr Urheber war ein Kaadner Bildschnitzer, der das damalige Schaffen von Veit Stoß kennen musste und zugleich von der sächsischen Bildhauertradition der achtziger und neunziger Jahre des 15. Jahrhunderts geprägt war.

Bolestná Panna Marie z Křimova

Trauernde Maria aus Kríma

■ **1510–1520**

Lipové dřevo, plná socha
pochází z kostela
sv. Anny v Křimově

Lindenholz, Vollplastik
aus der St. Annenkirche
in Kríma

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 11

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 11

Kostel sv. Anny v Křimově byl ve své současné podobě postaven až kolem roku 1530 na základech původního gotického kostela. V kompozici sochy je patrný švábský vliv, zatímco typologie obličeje a traktování roucha směřuje spíše do oblasti Saska. Drobná řezba se tvorbě regionu severozápadních Čech poněkud vymyká a nelze tedy vyloučit, že se jedná o import.

Die St. Annenkirche in Kríma in ihrer heutigen Gestalt wurde erst um das Jahr 1530 auf den Fundamenten einer älteren gotischen Kirche erbaut. Die Komposition der Statue verrät schwäbischen Einfluss, während Antlitztypologie und Gewandgestaltung eher auf die sächsische Region verweisen. Das zierliche Bildwerk wirkt im Kunstschaffen der nordwestböhmischen Region ein wenig ungewohnt und es ist nicht auszuschließen, dass es sich um einen Import handelt.

Sv. Anna Samotřetí

Hl. Anna Selbdritt

■ **1500–1520**

Lipové dřevo, zadní strana částečně vyhloubená
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 7

Lindenholz, Rückseite teilweise ausgehöhlt
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 7

Neobvyklá kompozice řezby nemá v českém prostředí obdoby. Sv. Anna spolu s Pannou Marií představují věřícím malého Ježíška spočívajícího na Mariiných pažích a podloženého plenou. Marie navíc levou nohou stojí na sféře, čímž akcentuje vykupitelskou roli Krista a vítězství církve. Annin čepec, zvaný dvourohý hennin, byl součástí pozdně středověké evropské módy.

Die unübliche Komposition dieses Schnitzwerks hat im böhmischen Umkreis nicht ihresgleichen. Die Hl. Anna und die Jungfrau Maria bieten den Gläubigen den Jesusknaben dar, der mit einer Windel unterlegt in Mariens Armen ruht. Maria steht zudem mit dem linken Fuß auf einer Sphäre, wodurch die Erlöserrolle Christi und der Triumph der Kirche akzentuiert werden sollen. Annas Haube, ein sog. Doppelhennin, gehörte in Europa zur spätmittelalterlichen Mode.

Bolestná Panna Marie

Trauernde Maria

■ **1500–1520**

Lipové dřevo, plná socha
původní provenience neznámá

Lindenholz, Vollplastik
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. KP 77

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. KP 77

Vynikající řezba, zobrazující Pannu Marii truchlící pod křížem, pravděpodobně pochází z některého kostela na Kadaňsku. Do sbírky muzea v Kadani se dostala v roce 1945. Socha zpracovává umělecké podněty francké oblasti z konce 15. století. Podobné stylové východisko prozrazuje monumentální Oplakávání Krista z Lovosic, vystavené v Národní galerii v Praze.

Die eine unter dem Kreuz trauernde Jungfrau Maria darstellende vorzügliche Holzskulptur entstammt wahrscheinlich einer der Kirchen in der Umgebung von Kaaden. In die Sammlung des Kaadner Museums ist sie 1945 gelangt. Die Statue nimmt in sich künstlerische Impulse aus Franken vom Ende des 15. Jahrhunderts auf. Eine ähnliche stilistische Grundlage verrät auch die monumentale Beweinung Christi aus Lobositz, die in der Nationalgalerie in Prag zu sehen ist.

Sv. Jan Evangelista a Sv. diákon (Vavřinec nebo Štěpán)

■ 1510–1520

Lipové dřevo, zadní strany obou vyhloubeny
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 81 a P 82

Hl. Evangelist Johannes und Hl. Diakon (Laurentius oder Stephanus)

Lindenholz, beide rückseitig ausgehöhlt
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 81 u. P 82

Protějškové řezby pocházejí z neznámé lokality na Chomutovsku a do sbírky muzea se dostaly již v roce 1916. Stylově souvisejí s vystavenou sochou sv. Linharta z Březence. Uzavřený objem všech tří soch, obdobné pojetí draperie ovíjející tělo ve velkorysých křivkách, specifické opracování zadní strany i obličejové typy naznačují, že vznikly v jedné dílně činné pravděpodobně v Chomutově. Sv. diákon představuje buď Vavřince, který měl původně rošt, nebo sv. Štěpána držícího kameny, jimiž byl ubit.

Diese bildhauerischen Pendants entstammen einer unbekanntem Lokalität aus der Gegend um Komotau und sind bereits 1916 in die Sammlung des Museums geraten. Stilistisch hängen sie mit der gleichfalls ausgestellten Statue des Hl. Leonhard aus Pirken zusammen. Das in sich geschlossene Volumen der drei Statuen, die ähnlich angegangene Draperie, die den Körper in weit geschwungenen Kurven umhüllt, die spezifisch bearbeitete Rückseite sowie die Antlitztypen deuten an, dass sie in einer und derselben, mutmaßlich in Komotau tätigen Werkstatt entstanden sind. Der Hl. Diakon stellt entweder Laurentius dar, der ursprünglich einen Rost hielt, oder Stephanus, der Steine hält, mit denen er gesteinigt worden ist.

Sv. Linhart z Březence

■ 1510–1520

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Linharta v Březenci

Zapůjčilo Biskupství litoměřické

Hl. Leonhard aus Pirken

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der St. Leonhardkirche in Pirken

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Březenecký kostel, postavený ve 14. století, byl v roce 1982 bezdůvodně zbořen. Socha sv. Linharta dílensky souvisí se sousedními řezbami sv. Jana Evangelisty a sv. diákona a je pravděpodobné, že byly součástí jednoho oltářního retáblu. Stylové východisko všech soch lze hledat v tvorbě Veita Stosse, který po roce 1496 působil v Norimberku.

Die im 14. Jahrhundert erbaute Kirche von Pirken wurde 1982 grundlos abgerissen. Die Statue des Hl. Leonhard hängt werkstattmäßig mit den Schnitzwerken des Hl. Evangelisten Johannes und des Hl. Diakons daneben zusammen und es gilt als wahrscheinlich, dass sie Teile eines einzigen Altaraufsatzes waren. Stilistische Gemeinsamkeiten aller Statuen kann man im Werk von Veit Stoß suchen, der nach 1496 in Nürnberg gearbeitet hat.

Madona

■ 1520–1530

Lipové dřevo, zadní strana plochá
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 93

Madonna

Lindenholz, Rückseite flach
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 93

Kompozice řezby odkazuje na multscherovsky laděné madony nesoucí drobnou postavičku dítěte, které vznikaly ve druhé třetině 15. století. Formální aspekty však sochu situují až do první třetiny následujícího století. Hluboce mačkané, přesto prostorově velkoryse podané sklady draperie a výtvarná stylizace poukazují především k dolnobavorské tvorbě první poloviny 16. století.

Die Schnitzwerkkomposition verweist auf die im Stil Multschers gestimmten Madonnen aus dem zweiten Drittel des 15. Jahrhunderts, die eine kleine Kindsgestalt tragen. Formale Gesichtspunkte setzen die Statue aber im ersten Dritte des folgenden Jahrhunderts an. Die tief geknüllten, aber doch räumlich großzügig behandelten Draperiefalten und die bildnerische Stilisierung verweisen vorrangig auf die niederbayerische Schaffensweise aus der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts.

Bolestná Panna Marie

Trauernde Maria

■ kolem / um 1530

Lipové dřevo, plná socha
původní provenience neznámá

Lindenholz, Vollplastik
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 33

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 33

Socha neznámého původu je pozůstatkem skupiny Ukřižování a představuje Pannu Marii truchlící pod křížem. Záměrně zdůrazněná vertikálnost proporcí naznačuje, že celé sousoší bylo umístěno na břevnu pod triumfálním obloukem. Řezba osobitým způsobem syntetizuje podunajské a saské vlivy první třetiny 16. století. Plastický jasně definovaný objem těla již předznamenává nástup renesančního výtvarného názoru.

Die Statue unbekannter Herkunft ist der Überrest einer Kreuzigungsgruppe und stellt die unter dem Kreuz trauernde Jungfrau Maria dar. Die absichtlich betonte Vertikalität der Proportionen deutet an, dass die gesamte Gruppe auf einem Balken unter dem Triumphbogen angebracht war. Das Schnitzwerk synthetisiert auf eigenwillige Weise donauländische und sächsische Einflüsse aus dem ersten Drittel des 16. Jahrhunderts. Das plastisch klar definierte Körpervolumen nimmt bereits die kommende Anschauung der Renaissancekunst vorweg.

FRANZ MAIDBURG

(* Freiberg kolem / um 1480/85 – † Freiberg 1533)

Sv. Florián a Sv. Václav

Hl. Florian und Hl. Wenzel

■ **1529–1533**

Opuka, plné sochy
pocházejí z nástavce portálu bývalého
veitmilovského zámku v Chomutově

Pläner-Kalkstein, Vollplastiken
stammen von Portalaufsatz des ehemaligen
Weitmühler Schlosses in Komotau

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. La 1 a La 2

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. La 1 u. La 2

Opukové sochy sv. Floriána a sv. Václava se původně nacházely po stranách nástavce raně renesančního portálu bývalého veitmilovského zámku v Chomutově, jehož fragmenty jsou zde rovněž vystaveny. Světci zpodobení jako rytíři ve zbroji měli za úkol ochraňovat šlechtické sídlo. Jejich autorem byl saský sochař Franz Maidburg, jehož nejvýznamnějším dílem je sto kamenných reliéfů s biblickými scénami a zobrazeními lidského věku na poprsnici empory kostela sv. Anny v Annabergu-Buchholzi z let 1518–1522.

Die Pläner-Kalksteinstatuen der Hll. Florian und Wenzel befanden sich ursprünglich zu beiden Seiten des Frührenaissance-Portalaufsatzes am einstigen Weitmühler Schloss in Komotau, dessen Fragmente gleichfalls hier ausgestellt sind. Die als geharnischte Ritter dargestellten Heiligen sollten diesen Adelssitz behüten. Die Figuren hat der sächsische Bildhauer Franz Maidburg gehauen, dessen bedeutendstes Werk die hundert Steinreliefe mit biblischen Szenen und Abbildungen des menschlichen Alters an der Emporenbrüstung der St. Annenkirche in Annaberg-Buchholz aus den Jahren 1518–1522 sind.

Fragmenty portálu bývalého zámku v Chomutově

■ **1529–1533**

Opuka

Pläner-Kalkstein

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. La 4 a La 5

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. La 4 u. La 5

Portál vznikl při přestavbě zámku po požáru v roce 1525 a jeho kamenickou výzdobu objednal Šebestián z Veitmile. Původní podoba díla je známá z rytiny Wilhelma Kandlera z 19. století: v obloukovém tympanonu edikulového portálu se nacházely alianční erby Šebestiána z Veitmile a jeho ženy Anny Glatzovny ze Starého Dvora, po stranách byl zdoben baňatými kandelábrovými sloupy s raně renesančními motivy. Umělci čerpali inspiraci ze saské tvorby, velmi blízký je např. portál do Staré sakristie kostela sv. Anny v Annabergu-Buchholzi z roku 1518. Při přestavbě radnice v roce 1846 byl veitmilovský portál snesen.

Das Portal ist beim Schlossumbau nach dem Brand von 1525 entstanden, das Steinmetzdekor hat Sebastian von Weitmühle in Auftrag gegeben. Das ursprüngliche Aussehen des Werks ist von einem Stich Wilhelm Kandlers aus dem 19. Jahrhundert bekannt: im Bogentympanon des Ädikulaportals prangten die Allianzwappen des Sebastians von Weitmühle und seiner Gemahlin Anna Glatz von Althof, beidseitig durch bauchige Kandelabersäulen mit Frührenaissancemotiven verziert. Die Künstler haben sich von sächsischen Arbeiten inspirieren lassen, sehr ähnlich sieht beispielsweise das Portal zur Alten Sakristei der St. Annenkirche in Annaberg-Buchholz von 1518 aus. Beim Rathausumbau von 1846 wurde das Weitmühler Portal abgenommen.